

Hac: Allah'a erdiren yolculuk

Doç. Dr. İbrahim Hilmi Karslı
Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi

İnsan, aslında bu hayatta bir yolcudur. Topraktan nutfeye, anne rahminden dünyaya, çocukluktan gençliğe, gençlikten yetişkinliğe, yetişkinlikten yaşlılığa, yaşlılıktan tekrar toprağa devam eden bir yolculuk süreci. (Mü'min, 67) Orada da kalmıyor. Kabirden mahşere, mahşerden hesaba ve devamı... Sonuç, insan Allah'tan geldi ve yine O'na varacak.

İnsan, şu hayatta devamlı bir devinim içerisinde. O'nun hareketi ve yürüyüşü doğumundan ölümüne değin sürer. Bir mekândan öbür mekâna intikal eder durur. Ancak bu, peygamberlerin şahsında ayrı bir anlam ve değer kazanır. Çünkü onlardaki yürüyüş ve maddi intikal, içteki manevi ve deruni intikali yoğunlaştırmak ve daha ileri bir noktaya taşımak için yapılır. Yoksa manevi sıçrama ve intikalin olmadığı bir yürüyüşün anlamı yoktur. Bu manada peygamberler ve Allah dostları bir taraftan hicret etmiş; mekân değişikliği yapmış, öte taraftan ise iç dünyalarındaki yürüyüşlerini sürdürmüşlerdir. Hz. Yusuf böyle, Hz. Musa böyle ve son olarak Hz. Peygamber de bunu yapmıştır.

Hac da zahiri olarak bir yürüyüş ve mekân değiştirmedir. Bu, fiziki anlamda bir mekân değişikliği olduğu gibi aynı zamanda iç dünyamızda gerçekleşen bir hicrettir. Allah'a olan bir seyru seferdir. Şeytani sapmalardan rahmani yönelişlere, nefsanî gidişlerden melekvari yücelişlere devam eden bir yürüyüştür. Kısaca çirkefliklerden bütün güzelliklere devam eden bir yol alıştır.

Aslında hac, zahirde binlerce kilometrenin kat edilmesi ve mekânın değiştirilmesidir. Ama gerçekte hacı, esas yolculuğu kendi iç dünyasında yapmaktadır. O, manevi hayatının derinliklerinde çakacak ışığın izini süren, değerler dünyasına yeni yeni anlamlar katmaya çalışan kimsedir. O, peygamberin dizinin dibine çökme bahtiyarlığına erememiş; onun mübarek lisanından dökülen kelimeleri dinleyememiştir, ancak asırlar sonra, onun etrafa yaydığı manevi iklimden istifade etmeye çalışmaktadır. Dünyanın dört bir yanından koparak buraya gelen insanlar, aslında başka bir şeyi değil, kendilerini aramaktadır. Onlar kendi iç dünyalarında açacakları manevi menfezler ve koridorların peşindedirler. Yine onlar, iç dünyalarında kodlanmış manevi şifreleri çözmenin uğraşısı içerisinde. Başka bir şeyi arar gibi gözüküyorlar. Oysa onlar, kendi iç dünyalarında çıktıkları arayışın ve yolculuğun izini sürmektedirler.

Hacı, Ensarı ve Muhacirini de anlamaya çalışır, onları yeniden düşünür. O kutlu insanlar, bugünkü gibi ışıltılı ve parıltılı şehirlerde yaşamıyorlardı. Şüphesiz onların, ilahî nurun aydınlatığı manevi güzellikler diyarında yaşadıkları muhakkaktı. Yine onlar, bugünkü haliyle sokaklarında, evlerinde etrafı bir ışık cümbüşüne çevirecek aydınlatma ve parılatma sistemlerine sahip değillerdi. Lakin "Allah, müminleri koyu karanlıklardan aydınlığa çıkarır." (Al-i İmrân, 257) ilahî beyanlarında olduğu gibi, iç dünyaları aydınlanmış, karanlıklardan ışık tayflarına koşan kimseler oldukları kesindi. Onların bugünkü haliyle bayındır, mamur şehirlerde yaşamadıkları açıktı. Ama gönüllerini imar edip bütün güzelliklerle bezeme konusunda yarıştıkları muhakkaktı. Yine onlar çağımız müminleri gibi, kuşlar misali binlerce metre yükseklerde modern donanımlı lüks uçaklarla uçuyorlardı. Ama düşünceleri ile duyguları ile hayata kattıkları anlam ve derinlik ile yücelerde kanat çırpıtları, meleklerinkini çağrıştıracak bir ulvilikte hayat sürdürdükleri tartışmasızdı. Onlar, belki iletişim çağının teknik imkânlarından yoksundular. Ancak olumsuz şartların mahkûm ve mağduru insanlarla iletişim kuruyor ve dertlilerle hemdert olabiliyorlardı.

Hacı, ayetler tilavet edildiğinde, imanın artışının ne anlama geldiğini burada bizzat yaşar. Mahşer sahneleri ile, insanı bekleyen günün ne denli ürkütücü olduğunu yeniden keşfeder. Kur'an'ın gönlümüze, kalbimize konuşmayan ayetleri burada konuşmaya başlar. Önceleri duymadığımız, hissedemediğimiz anlamlar dile gelir. İnsan, bu beldede, şiddetli sıcakta ferahlatan esinti gibi vahyin de gönlünü serinlettiğini hisseder. Okunan ayetler, insanın ruh katmanlarında ayrı bir makes bulur. Kur'an'ı kendi bağlamında tilavet etmenin farklılığı yaşanır. Hamdin sadece O'na mahsus olduğuna yakinen inanır. İşte, insanın burada maneviyatla dolması, "Allah'ın açık ayetleri"nden biridir. (Al-i İmrân, 96)

Hacı, ihrama girerek, dünyevi makam ve rütbelerden soyutlandığı, bütün insanlarla eşit seviyede olduğu hissini yaşar. Yine ihrama girerek kirlerden ve çirkefliklerden arınmaya karar verir. Hacı, Kuba mescidini ziyaret ederken de bu düşünceleri yaşar. Çünkü bu mescidi takva üzerine inşa edenler de temizlenmeyi, pak olmayı, hayat tarzı olarak seçen insanlardı. Onlar, şirkten, riyadan, kinden, cimrilikten kısaca bütün çirkeflik ve kötülüklerden arınmak isteyenlerdi. (Tevbe, 108) Başka bir ifadeyle insanı insanlığından eden, onu şeytanlaştıran bütün sapma ve yönelişlerden uzaklaşmak, onların hayat felsefelerinin temeli idi.

Telbiye getirirken de teslimiyetimizi ifade ederiz. Bunu lisan ile söylerken, iç dünyamızda bir sorgulamayı yaşarız. Acaba bizler Müslümanlar olarak gerçekten, Allah'a teslim olabilmiş miyiz? Yoksa bütün bu telbiyeler, teslimiyet nidaları sözden öteye geçmeyen boş laflar mı? Bir adanma şuuru içerisinde huşu ile Allah'ı ne zaman tazim edeceğiz? Dinin yaşanması ve yaşatılması için bir çabamız var mı? Birbirimize karşı kardeşlik hukukunun gereklerini yerine getiriyor muyuz? Uhrevi, sonsuz güzellikler için mi çalışıyoruz; yoksa dünyevi ve geçici olanın peşinden mi sürükleniyoruz. Zahirde hak ve hakikatin peşinde gözükp gerçekte dünyevi arzu ve heveslerimizi mi kovalıyoruz? Yoksa servet, şöhret, şehvet bizim gizli mabutlarımız mı? Zor zamanlarda Allah'ın bizimle ilgili takdir ve muamelesine rıza gösterebiliyor muyuz? Bizler, semavi çağrılarının bir türlü harekete geçiremediği diriliş ikliminden uzak ölü ruhlar mıyız? İşte bu soru ve cevaplar, insanı yorar, ona gelgitler yaşatır, büyük huzura hazırlanmanın huzursuzluğu ve telaşını derinden hisseder. İnsanı yerinden söken, ona gerçek yerini gösteren, fanilikten ebediliğin sınırlarına götüren bir sorgulama bu. Böylece "Nereye gidiyorsunuz?" (Tekvir, 81'26) ilahî uyarısının insanı sarstığı bir zaman dilimi yaşanır.

Hacı, tavafta duyduğu hazzı hayatının hiçbir anında duymaz. Kendisini Allah'a bu kadar yakından hissetmez. Dualarını bu denli içten yapmaz. En anlamlı rükû ve secdeleri burada yapar. Tavafi hayatında belki ilk defa yapıyordur. Ancak sanki yıllardır bu beytin etrafında dönüyormuşçasına manevi bir vecd içerisinde yürüyüşünü devam ettirir. Zihindeki sisler kalkar, kalpteki ağırlıklar yok olur. Hacı, hemen yanı başındaymış gibi Rabbine seslenir, kalbi haşyetle dolar. Kuruyan gözleri yaşarmaya başlar. Günah ve isyanlarını mahcubiyetle hatırlar. Böylece o, imanın âdeta şahlanışına şahitlik eder.

Gecenin geç saatlerinde Harem-i Şerif'de yahut Mescid-i Nebevî'de, uykunun mahmurluğu içerisinde hacının bu dünyaya açılan gözleri belki etrafı sisli puslu görmektedir. Fakat iç dünyasında parıldayan lahuti kıvılcım ve ışıkları açık seçik aldığı kesindir. Böylece o, gecenin karanlığında ışıl ışıl manevi bir iklim geliştirme çabasıdadır. O, İslam dünyasının yaşadığı olumsuzluklara, insanın iç dünyasını burkan gelişmelere rağmen, ümit, yaşama aşkı ve aydınlık bir iklimi oluşturmanın peşindedir. Yine o, onca olumsuz gelişmeye rağmen ışığın avcısı ve ümidin kovalayıcısıdır. Feyz ve rahmet ikliminden istifade ederek kendi ülkesine aydınlık taşıma sevdasıdadır.